

Svar på kritik af rapporten om Den Hemmelige Krig

Efter udgivelsen af rapporten om filmen den Hemmelige Krig, har der været kritik af enkeltpassager i rapporten.

Undersøgelingsgruppen bag rapporten har udvalgt syv centrale kritikpunkter og svarer her på dem.

Dette opfølgende arbejde har medført to præciseringer i gruppens vurderinger.

1. GUANTANAMO/TORTUR

Kritik:

Det er blevet kritiseret, at rapporten anfører, at en af filmens hovedpåstande er at danskerne har overleveret fanger til amerikanerne som efterfølgende skulle være blevet tortureret og/eller sendt til Guantanamo.

Gruppens svar - Guantanamo:

Kritikkerne påpeger, at filmen ikke fremfører en påstand om at fanger pågrebet af danskerne er blevet overført til Guantanamo.

Det hedder i filmens speak (41 min.):

”I de første tre måneder, danskerne opererede i Afghanistan, blev næsten alle fanger sendt videre til Guantanamo. Chris Hogan husker flere situationer, hvor danskerne udleverede fanger i netop denne periode.”

Og senere (42. og 43. min.) hedder det i speaken:

”Danskerne tog altså, ifølge vores amerikanske kilder, rutinemæssigt fanger og udleverede dem til amerikanerne, netop i den periode, hvor næsten alle fanger

i amerikansk varetægt blev overført til Guantanamo.”

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

Gruppens svar – tortur:

Det er blevet påpeget af kritikere, at filmen ikke fremfører en påstand om at fanger pågrebet af danskerne er blevet tortureret af amerikanerne.

I filmens indledning vises skitser af mennesker i torturlignende scener. En mand sidder for eksempel bagbundet på en stol med en løkke hængende foran sig. Det sker præcist i et krydsklip med statsministerens nytårstale, hvor han priser de amerikanske værdier og fortæller, at danske soldater skal forsvare disse værdier i Afghanistan. Gruppen tolker det som et virkemiddel, der skal vise seerne, at der er en diskrepans mellem, hvad statsministeren siger, og den virkelighed, han er ansvarlig for.

En kilde beskriver desuden (11./12. min.) inde i filmen forholdene i den lejr, hvor danskerne afleverer fanger:

”Vi fandt ud af, at folk blev udsat for hård tortur.”

Det understreges i filmen, at den danske regering blev orienteret om forholdene.

Senere (49. min.) omtaler filmen 31 fanger taget af danske soldater. I et interview med forsvarsministeren fremhæver filmens journalist at fangerne har fortalt, at de er blevet udsat for voldsomme metoder af amerikanerne.

Journalisten fastslår derpå selv i samme interview, at der ligefrem er tale om:

”... fuldstændig samtidig samme mønster som vi har set i Abu Ghraib.”

Abu Ghraib er kendt som fængslet i Irak, hvor fangevogtere er blevet anklaget for at torturere fangerne. Forsvarsministeren afviser at kende til de beskrevne forhold.

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

Præcisering:

Det kan derimod diskuteres, om det er korrekt, når rapporten fastslår, at filmens instruktør i filmens indledning ligefrem gør påstanden om tortur til ”den bærende” i filmen. Andre påstande er mindst lige så bærende, selv om det er billeder af torturlignende situationer, instruktøren benytter til at lave sin kontrakt med publikum. Filmens instruktør bruger desuden ikke ordet tortur, men derimod ordet ”mishandling”.

2. RUTINEMÆSSIGT

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten vurderer, at en af filmens hovedpåstande er, at Danmark ”rutinemæssigt” har overleveret fanger til amerikanerne”. Kritikkerne fremhæver, at filmen alene i en speak opsummerer hvad kilderne allerede har sagt.

Gruppens svar:

Speaken 42./43. min. inde i filmen lyder:

”Danskerne tog altså, ifølge vores amerikanske kilder, rutinemæssigt fanger og udleverede dem til amerikanerne.”

I og med at det i en speak i filmen fremhæves, at overleveringen har fundet sted rutinemæssigt, må det betegnes

som korrekt, når rapporten anfører, at det er filmens påstand, at overleveringen er sket rutinemæssigt. Den tolkning, der ligger i brugen af ordet ”rutinemæssigt” kan ikke tilskrives kilderne.

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

3. FRANK LISSNER

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten har vurderet, at interviewet med Frank Lissner ikke burde være bragt. Kritikkerne af rapporten fremhæver, at interviewet med Frank Lissner viser, at Folketinget blev vildledt i 2004, fordi Lissner modsiger forsvarsministeren.

Gruppens svar:

Filmens påstand, at forsvarsministeren vildledte Folketinget hvad angår antallet af tilfangetagelser, er baseret på en antagelse om at forsvarsministeren, Frank Lissner og Forsvarsministeriets embedsmænd altid sondrer klart mellem krigsfanger, tilbageholdte (herunder ”fysisk” tilbageholdte) og fanger.

På samme måde må det af filmen forudses, at den systematisk foretager disse sondringer på en sådan måde, så de fremstår klart for seerne.

Det er ikke tilfældet. Gruppen er derfor enig med Jacob Møllerup, Lytternes og Seernes redaktør i DR, når han konkluderer:

”..det er utilfredsstillende forklaret. Sagen fremstår alt for svagt. Det bliver for kludret”.

Det er gruppens konklusion, at det ikke står klart, hvad interviewet med Frank Lissner dokumenterer. Interviewet mis-

tænkeliggør med en dramatisk effekt de ansvarliges forklaringer uden tydeligt at introducere en forklaring på mistænkeliggørelsen.

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

4. URIGTIGE OG VILDLEDENDE OPLYSNINGER

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten vurderer, at filmen fremlægger tilstrækkelig journalistisk dokumentation til at gøre den påstand gældende, at regeringen har givet Folketinget urigtige/vildledende oplysninger, når regeringen oplyste, at fanger i Afghanistan ville blive behandlet i overensstemmelse med principperne i Genève-konventionen.

Kritikerne har fremhævet, at det var en offentlig tilgængelig information i en pressemeddelelse på Den Hvide Hus' hjemmeside den 7. februar 2002, at USA ikke vurderede, at al-Quada og Taliban-mistænkte var beskyttet af Genève-konventionerne.

Gruppens svar:

To juridiske eksperter vurderer i filmen, at regeringen ikke har givet Folketinget fyldestgørende oplysninger om USA's tilsidesættelse af Genève-konventionerne.

De juridiske kilder i filmen vurderer, at det er regeringens ansvar at sikre, at oplysningerne bliver kendt af Folketinget.

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

Det er endvidere gruppens vurdering, at den journalistiske relevans af oplysningerne ikke bliver mindre af, at andre journalister – efter filmens visning

– kan finde de samme oplysninger. Meget kritisk journalistik laves på tilgængelige kilder, som andre journalister ikke har åbnet tidligere.

5. TOLKEN

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten vurderer, at "tolkens oplysninger i 2002 var af en sådan karakter, at man "kunne have fået bevis for", at der fandt overgreb sted."

Gruppens svar:

Danske myndigheder fik ved flere lejligheder informationer, der tydede på, at amerikanerne foretog overgreb i Afghanistan, mens de danske specialstyrker var i aktion. At tolkesagen først kom til forsvarschefens kendskab primo juni 2004 er af Forsvarsministeriet blevet betegnet som en "intern fejl". Regeringen kunne dermed have undersøgt tolkens påstande på et væsentligt tidligere tidspunkt.

På den baggrund fastholder gruppen sin vurdering.

Præcisering:

Gruppen kan til gengæld ikke, som det sker i rapporten, uden videre fastslå, at "man" (regeringen) kunne have fået bevis for, at der fandt overgreb sted. Regeringen kunne alene have undersøgt forholdet.

6. OVERSÆTTELSE

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten vurderer, at Nyhedsavisens oversættelse af et citat fra en kilde, ikke er korrekt.

Gruppens svar:

Citatet lyder:

"The unique Danish flag – to the best of my recollection – might have, might have been seen in the prison camp – bringing in prisoners – five, six times".

Rapporten fastslår, at Nyhedsavisen oversætter dette således:

“Så vidt jeg husker, blev det særegne danske flag måske set (på soldater, der afleverede fanger), måske fem-seks gange”.

Gruppen har i rapporten påpeget, at der er flere tolkningsmuligheder i forbindelse med oversættelsen af det anførte udsagn.

Således angiver den amerikanske forhørsleder Chris Hogan selv i en korrespondance med Jacob Møllerup fra DR, at hans brug af ordet ”might” skal opfattes anderledes, end Nyhedsavisen gør det.

Gruppen fastholder, at der er flere tolkningsmuligheder af udsagnet, og indgår gerne i en dialog om dette med Nyhedsavisen, såfremt avisen offentliggør de to konsulterede translatørers argumenter for, at der kun eksisterer den af Nyhedsavisen hævdede tolkning. Dette har avisen ikke ønsket.

Gruppen fastholder på baggrund af ovenstående sin vurdering.

7. SPIDSVINKLING

Det er blevet kritiseret, at gruppen i rapporten vurderer, at Nyhedsavisens dækning er for spidst vinklet.

Gruppens svar:

I rapporten hedder det, at spidsvinklingen især gælder påstanden om tilrettelæggerens samarbejde med Enhedslisten samt påstanden om, at DR bevidst har løjet og manipuleret:

• 19. januar 2007. Nyhedsavisen bruger overskriften ’DR erkender fusk i Afgha-

nistan-film’. Dokumentationen er, at DR indrømmer, at have lavet en oversættelsesfejl ved at undlade ordet ”måske”. Men en fejl, hvor der ikke er afsløret ond intention, er ikke det samme som fusk.

• 23. januar 2007. Nyhedsavisen bruger overskriften ”DR løj i dokumentar”. I artiklen konfronteres en amerikansk kilde med filmens speak. Kilden giver udtryk for, at speaken ikke dækker hans opfattelse. Der er dermed tale om, at kilden vurderer speaken er strammet. Det er ikke det samme som løgn.

• 29. januar 2007. Nyhedsavisen bruger overskriften: ’Enhedslisten og DR i samarbejde om Afghanistan-film’. I artiklen dramatiseres det at ”Enhedslisten har bistået Danmarks Radio med at forsøge at tvinge oplysninger ud af forsvaret og Forsvarsministeriet.” Der er ikke tale om tvang, men om gængs journalistisk metode.

Gruppen fastholder på den baggrund sin vurdering.

Undersøgelingsgruppen består af følgende personer:

- *Erik Albæk, professor, Center for Journalistik på Syddansk Universitet*
- *Mette Bock, prorektor ved Aarhus Universitet, tidligere chefredaktør på Jyske-Vestkysten*
- *Søren Steen Jespersen, tv-dokumentarist og partner i Bastard Film*
- *Michael Kristiansen, journalist med bifag i filmvidenskab, kommunikationsrådgiver, tidligere pressechef i Statsministeriet*
- *Mark Ørsten, lektor, Institut for Journalistik, Roskilde Universitetscenter*

Journalist Øjvind Hesselager har fungeret som sekretær for undersøgelingsgruppen.